

Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực từ đào tạo nghề đáp ứng nhu cầu doanh nghiệp FDI tại Đồng Nai

NGUYỄN THỊ HÀ PHƯƠNG*

Sau 35 năm đổi mới, Đồng Nai trở thành tỉnh phát triển công nghiệp hàng đầu tại Việt Nam, là một trong những địa phương thành công nhất của cả nước trong lĩnh vực thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI). Để tăng sức hấp dẫn đối với các doanh nghiệp FDI có hàm lượng công nghệ cao, cũng như tạo lợi thế cạnh tranh trong thu hút vốn FDI, Đồng Nai cần tập trung phát triển tại chỗ nguồn nhân lực chất lượng cao trong thời gian tới.

THỰC TRẠNG

Thu hút FDI tại Đồng Nai

Vào cuối thập niên 80 của thế kỷ trước, Đồng Nai là tỉnh đi đầu trong mở cửa, thu hút dòng vốn FDI vào để phát triển kinh tế. Sau 35 năm đổi mới, Đồng Nai là một trong những địa phương thành công nhất của cả nước trong lĩnh vực này. Trong giá trị sản lượng công nghiệp của Tỉnh, doanh nghiệp FDI chiếm tỷ trọng 62%, giải quyết việc làm cho gần 600 ngàn lao động trong và ngoài Tỉnh [6].

Theo số liệu của Cục Đầu tư nước ngoài (Bộ Kế hoạch và Đầu tư), tính lũy kế đến cuối tháng 02/2021, tổng số dự án trên địa bàn Tỉnh có 1.750 dự án FDI còn hiệu lực, với tổng vốn đăng ký trên 31,87 tỷ USD.

Tính đến cuối năm 2020, Đồng Nai là địa phương có nhiều khu công nghiệp nhất cả nước với 31 khu công nghiệp đi vào hoạt động và tỷ lệ lấp đầy gần 82,3%. Tỉnh đang tiếp tục đưa vào quy hoạch sử dụng đất và bổ sung thêm nhiều khu công nghiệp mới để đáp ứng nhu cầu nhà đầu tư trong nước, doanh nghiệp FDI đang mở rộng hoặc có ý định đầu tư mới. Đồng Nai đã thu hút được nguồn vốn đầu tư của 45 quốc gia, vùng lãnh thổ trên thế giới. Các doanh nghiệp FDI đầu tư vào Tỉnh đã thúc đẩy công nghiệp của Tỉnh phát triển, cơ cấu kinh tế từng bước được chuyển dịch theo hướng tăng tỷ trọng công nghiệp - xây dựng, dịch vụ và giảm tỷ trọng nông nghiệp [2].

Trong giai đoạn 2016-2020, doanh nghiệp FDI đóng góp gần 47% trong GRDP của Tỉnh và quy mô GRDP Đồng Nai đến cuối năm 2020 đạt 9 tỷ USD, tăng 65% so với năm 2015 [5]. Các tập đoàn FDI lớn đầu tư hiệu quả vào Tỉnh đã góp phần xây dựng thương hiệu cho Đồng Nai. Đặc biệt, các tập đoàn FDI khi vào Đồng Nai thường thu hút thêm các doanh nghiệp FDI trên lĩnh vực công nghiệp hỗ trợ đến để sản xuất, cung ứng sản phẩm đầu vào. Vì vậy, các doanh nghiệp FDI đóng vai

trò rất quan trọng trong nền kinh tế của Tỉnh. Trong bối cảnh như vậy, nhu cầu về nguồn lao động chất lượng cao của các doanh nghiệp FDI ngày càng gia tăng, nên việc đáp ứng được nhu cầu này đang là vấn đề cấp thiết đặt ra.

Nguồn nhân lực từ đào tạo nghề tại Đồng Nai

Trong giai đoạn 2016-2020, quy mô tuyển sinh đào tạo nghề trên địa bàn Tỉnh là 75 ngàn người/năm ở 3 trình độ: cao đẳng, trung cấp và sơ cấp. Hiện các ngành cao đẳng đã có trên 100 nghề, trong đó có 20 nghề trọng điểm đạt chuẩn quốc tế, 6 nghề trọng điểm đạt chuẩn khu vực ASEAN, 10 nghề trọng điểm đạt chuẩn quốc gia. Đặc biệt, có nhiều nghề do các cơ sở đào tạo đã đạt trình độ tương đương với các nước Anh, Mỹ, Đức, Úc..., như: hàn điện, cơ khí chế tạo; trong đó, có 6 trường đã được Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội quyết định công nhận đạt kiểm định chất lượng giáo dục nghề nghiệp cấp độ 3 (mức cao nhất).

Tính đến nay, tỷ lệ lao động được đào tạo nghề trên địa bàn Tỉnh đạt khoảng 65%. Đồng Nai có 12 trường cao đẳng với tổng cộng 110 lĩnh vực nghề đào tạo, trong đó có nhiều nghề đào tạo đạt chuẩn quốc tế. Cụ thể, Trường Cao đẳng Công nghệ Quốc tế Lilama 2 có 9 nghề đào tạo, gồm: Chế tạo thiết bị cơ khí, Cắt gọt kim loại, Điện tử công nghiệp, Điện công nghiệp, Kỹ thuật lắp ráp điện và tự động hóa trong công nghiệp, Công nghệ hàn, Cơ điện tử, Kỹ thuật lắp đặt đài trạm vô tuyến, Kỹ

* Trường Đại học Đồng Nai

thuật lắp đặt đài trạm viễn thông. Trường Cao đẳng Nghề số 8 đào tạo nghề điện tử công nghiệp (theo chuẩn Úc). Trường Cao đẳng Cơ giới - Thủy lợi có 2 nghề đạt chuẩn Đức gồm Công nghệ điện tử - năng lượng tòa nhà, Công nghệ cơ khí, sưởi ấm - điều hòa không khí [10].

Quy mô đào tạo của 12 trường cao đẳng nghề đạt gần 27 ngàn người. Trong đó, quy mô đào tạo trình độ cao đẳng đạt gần 8.600 người, cao đẳng liên thông gần 1.700 người, trung cấp hơn 6.700 người và sơ cấp hơn 10.200 người [12].

Điểm nhấn về hợp tác đào tạo nghề là Cơ quan Hợp tác phát triển Đức và Công ty TNHH Bosch Việt Nam dành nhiều nguồn lực cho Trường Cao đẳng Công nghệ Quốc tế Lilama 2 (Long Thành) trong đào tạo nghề cơ khí chế tạo, điện tử và chuyển giao công nghệ, đào tạo nghề công nghệ 4.0. Cơ quan Hợp tác phát triển Đức còn hỗ trợ cho Trường Cao đẳng Cơ giới thủy Lợi (Trảng Bom) phát triển đào tạo nghề công nghệ xanh [7].

Trong khi đó, Cơ quan Hợp tác quốc tế Nhật Bản (JICA) đang tiếp tục tài trợ giai đoạn 2 của dự án Đào tạo nghề công nghiệp cho 3 trường, gồm: Trường Cao đẳng Công nghệ cao Đồng Nai, Trường Đại học Lạc Hồng và Trường Cao đẳng Kỹ thuật Đồng Nai thông qua việc cử giáo viên sang bồi dưỡng ngắn hạn tại Nhật Bản, đồng thời các doanh nghiệp Nhật Bản tại Đồng Nai tham gia góp ý cùng các trường về chương trình đào tạo và tuyển dụng sinh viên. Bên cạnh đó, nhiều doanh nghiệp Nhật Bản tham gia tài trợ hoặc cho sinh viên vay vốn học tập không lãi suất suốt quá trình học tập [4].

Nhờ có nhiều giải pháp đồng bộ nhằm nâng cao chất lượng nguồn lao động, kỹ năng thực hành nghề nghiệp của học sinh, sinh viên tốt nghiệp các cơ sở giáo dục trên địa bàn tỉnh Đồng Nai ngày càng được nâng lên. Lao động qua đào tạo nghề đã tham gia hầu hết các lĩnh vực của nền kinh tế và đã đảm nhận được các vị trí công việc phức tạp mà trước đây còn do chuyên gia nước ngoài thực hiện. Hầu hết lao động được tuyển dụng đã bắt nhịp nhanh với quy trình sản xuất, vận hành các loại móc hiện đại được tự động hóa cao, như: máy cắt laser, máy tiện, máy phay CNC, máy mài, máy bắn điện, máy cắt dây.

Theo số liệu từ Sở Lao động-Thương binh và Xã hội tỉnh Đồng Nai, có khoảng 85% số lao động có việc làm với thu

nhập ổn định sau đào tạo. Đặc biệt, với nguồn nhân lực ở một số nghề, như: cơ khí, sửa chữa, điện, điện công nghiệp hoặc nghề hàn có tới 95%-100% lao động sau khi được đào tạo đều có việc làm. Trong khi đó, thị trường lao động rất quan tâm, chú trọng đến lực lượng lao động có trình độ kỹ thuật, nhất là lao động có tay nghề cao. Tại các khu công nghiệp của Đồng Nai, các doanh nghiệp có rất nhiều cơ hội việc làm cho học sinh, sinh viên sau tốt nghiệp [8].

Những hạn chế, bất cập

Bên cạnh các kết quả đã đạt được, đào tạo nghề tại Đồng Nai còn gặp một số trở ngại, khó khăn, cụ thể như sau:

(i) Quan niệm vẫn tồn tại trong nhận thức của người dân cho rằng, học nghề, học cao đẳng, trung cấp là kém cỏi;

(ii) Học sinh tham gia các chương trình đào tạo nghề chất lượng cao theo tiêu chuẩn của nước ngoài cũng đòi hỏi phải nỗ lực trong suốt quá trình học để có được kiến thức nền tảng, các kỹ năng thực hành, tác phong công nghiệp và cần đạt được trình độ ngoại ngữ theo quy định của đào tạo chất lượng cao;

(iii) Trang thiết bị các cơ sở đào tạo chưa theo kịp tốc độ đổi mới công nghệ của doanh nghiệp, trong đó các trang thiết bị đào tạo một số nghề kỹ thuật, nhất là các nghề chất lượng cao theo chuẩn của nước ngoài đòi hỏi nguồn kinh phí lớn để đầu tư; sự thiếu hụt trang thiết bị đào tạo này dẫn đến hệ quả sau khi tốt nghiệp nhiều học viên chưa đáp ứng nhu cầu sử dụng lao động có tay nghề cao của doanh nghiệp;

(iv) Mối quan hệ giữa một số cơ sở đào tạo và doanh nghiệp chưa thực sự chặt chẽ, hoạt động liên kết đào tạo chưa thu hút được nhiều doanh nghiệp tham gia khiến cho sự phối hợp xây dựng chương trình đào tạo chưa sát với vị trí việc làm mà doanh nghiệp cần tuyển dụng lao động. Phía doanh nghiệp chưa thấy được lợi ích từ các hoạt động liên kết đào tạo với các trường đào tạo nghề, cho rằng việc đầu tư cho liên kết đào tạo tốn kém so với lợi ích thu được;

(v) Nhiều doanh nghiệp đã và đang tự chủ động ở mức độ từ thấp đến cao trong việc đào tạo/tái đào tạo nội bộ do liên quan đến đặc điểm/bí mật công nghệ hay những ngành đặc thù riêng có của doanh nghiệp [8].

Một vấn đề bất cập khác hiện nay là, người lao động thất nghiệp do ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19, có những ngành sản xuất, công ty FDI lớn bị tác động mạnh, nên dư thừa lao động hay thu nhập của người lao động không được như trước, làm gia tăng số lượng người lao động muốn tìm kiếm công việc mới. Tuy nhiên, người lao động muốn chuyển sang công việc mới, thì cần được tái đào tạo bởi các nghề, như: lắp đặt, vận hành và bảo trì hệ thống điện khí nén, kỹ thuật hàn, kỹ thuật gia công cơ khí, kỹ thuật lắp điện và điều khiển tự động hóa... đang được nhiều doanh nghiệp FDI đăng tuyển với số lượng lớn, đều kèm theo yêu cầu người lao động phải có một trình độ nhất định. Đây cũng chính là vấn đề đặt ra trước mắt cũng như lâu dài đối với hệ thống đào tạo/tái đào tạo nghề tại Đồng Nai.

NHỮNG GIẢI PHÁP CẦN THỰC HIỆN TRONG THỜI GIAN TỚI

Để tăng sức hấp dẫn các doanh nghiệp FDI có hàm lượng công nghệ cao, tạo lợi thế cạnh tranh với các địa phương khác trên cả nước, Đồng Nai cần tập trung phát triển tại chỗ nguồn nhân lực chất lượng cao. Vì thế, trong thời gian tới Tỉnh cần tập trung các giải pháp phát triển nguồn nhân lực từ đào tạo nghề, bao gồm:

Thứ nhất, đào tạo nghề chất lượng cao không thể thiếu đóng góp của các doanh nghiệp, tạo môi trường cho học sinh, sinh viên thực tập đúng chuyên môn, tiếp xúc, học hỏi từ các chuyên gia trong doanh nghiệp. Vận dụng để thực hiện mô hình đào tạo nghề phối hợp, doanh nghiệp cùng tham gia vào quá trình đào tạo của nhà trường. Nên có những học phần do doanh nghiệp đặt hàng và tự đào tạo trong chương trình học.

Thứ hai, cần chú trọng và dành thời gian xây dựng kiến thức nền phù hợp và tương đối đồng đều cho học viên, vì đào tạo nghề theo chuẩn quốc tế và khu vực đòi hỏi năng lực đầu vào của học sinh phổ thông phải có học lực từ trung bình khá trở lên, trong đó có trình độ ngoại ngữ. Việc đòi hỏi tiêu chí ngoại ngữ phù hợp ngay từ đầu có thể khiến cho các trường khó tuyển sinh hoặc tuyển sinh được, nhưng sinh viên không theo kịp chương trình đào tạo, bỏ học giữa chừng; ngoại ngữ không tốt cũng gây nhiều cản trở khi làm việc trong môi trường doanh nghiệp FDI.

Thứ ba, nâng cao tính thực tiễn của việc tư vấn và hướng nghiệp về giáo dục nghề nghiệp cho lao động trẻ, đồng thời giúp họ nhận thức đầy đủ về tầm quan trọng của việc học nghề, trong đó nhấn mạnh đến yêu cầu từ phía các doanh nghiệp FDI có hàm lượng công nghệ cao mà địa phương dự kiến thu hút đầu tư.

Thứ tư, phối hợp giữa các trường nghề và trung tâm giáo dục thường xuyên vì hai bên cùng có chung mục tiêu lớn, nhưng thế mạnh khác nhau. Do đó, để nâng cao chất lượng giảng dạy chương trình văn hóa trong trường nghề, cơ quan quản lý, cơ quan chức năng có thể xem xét cho phép thành lập trung tâm giáo dục thường xuyên trong trường cao đẳng để thực hiện chức năng dạy văn hóa.

Thứ năm, cần thiết lập hệ thống tương tự như “tín chỉ” để hỗ trợ các em có lực học ban đầu yếu phải học song song 2 chương trình (nghề và văn hóa). Bởi hiện nay nhiều doanh nghiệp FDI tuyển dụng lao động chỉ yêu cầu bằng trung cấp nghề, mà không nhất thiết đòi hỏi bằng tốt nghiệp trung học phổ thông. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hương Giang (2021). *Làn sóng FDI đổ về Đồng Nai*, truy cập từ <http://www.baodongnai.com.vn/tieu-diem/202101/lan-song-fdi-do-ve-dong-nai-3040922/>
2. Hương Giang (2021). *Chục tỷ USD đầu tư phát triển kinh tế*, truy cập từ <http://baodongnai.com.vn/kinhte/202101/chao-mung-dai-hoi-dai-bieu-toan-quoc-lan-thu-xiii-cua-dang-dong-nai-khang-dinh-vi-the-sau-35-nam-doi-moi-3040787/>
3. Hương Giang (2021). *Công nghiệp: Một năm vượt sóng*, truy cập từ <http://www.baodongnai.com.vn/kinhte/202102/cong-nghiep-mot-nam-vuot-song-3043067/index.htm>
4. Japan International Cooperation Agency (JICA). *Giới thiệu về Chương trình Đối tác Phát triển của Jica*, truy cập từ <https://www.jica.go.jp/vietnam/vietnamese/activities/partnership.html>
5. Đinh Thị Bích Liên (2021). *Đồng Nai: Ngành công nghiệp hỗ trợ phát triển mạnh*, truy cập từ <http://vioit.org.vn/tin-tuc-su-kien/chien-luoc-chinh-sach/dong-nai--nganh-cong-nghiep-ho-tro-phat-trien-manh--4296.4050.html>
6. Nhóm Phóng viên thường trú phía Nam (2019). *Đổi mới tư duy trong thu hút vốn FDI*, truy cập từ <https://nhandan.com.vn/tin-tuc-kinh-te/doi-moi-tu-duy-trong-thu-hut-von-fdi-353790/>
7. Hòa Thanh (2020). *Đồng Nai: Mỗi năm có 75 ngàn người được đào tạo nghề*, truy cập từ <https://baodansinh.vn/dong-nai-moi-nam-co-75-ngan-nguoi-duoc-dao-tao-nghe-20201005180443141.htm>
8. Thanh Trà, Minh Hưng, Lê Xuân, Hồng Nhung (2020). *Đào tạo lao động chất lượng cao ở 'thủ phủ' công nghiệp Đồng Nai*, truy cập từ <https://www.vietnamplus.vn/dao-tao-lao-dong-chat-luong-cao-o-thu-phu-cong-nghiep-dong-nai/676942.vnp>
9. Trần Anh Tuấn (2020). *Dự báo 9 nhóm ngành cần nhân lực*, truy cập từ <https://nld.com.vn/giao-duc-khoa-hoc/du-bao-9-nhom-nganh-can-nhan-luc-20200922213746745.htm>
10. Trường Cao đẳng Công nghệ Quốc tế Lilama 2 (2019). *Trường Cao đẳng Công nghệ Quốc tế Lilama 2: Đủ năng lực tổ chức kỳ thi nghề theo tiêu chuẩn Đức*, truy cập từ <http://www.lilama2.edu.vn/home/hoat-dong-noi-bat/Truong-cao-dang-cong-nghe-quoc-te-Lilama-2-du-nang-1264.html>
11. Hải Yến (2020). *Đào tạo nghề chất lượng cao: Hướng đến chuẩn quốc tế và khu vực*, truy cập từ <http://www.baodongnai.com.vn/chinhtri/202010/chao-mung-dai-hoi-dai-bieu-dang-bo-tinh-lan-thu-xi-nhiem-ky-2020-2025-dao-tao-nghe-chat-luong-cao-huong-den-chuan-quoc-te-va-khu-vuc-3025928/>
12. Tường Vi (2020). *12 trường cao đẳng đào tạo 110 nghề*, truy cập từ <http://baodongnai.com.vn/xahoi/202007/12-truong-cao-dang-dao-tao-110-nghe-3015139/>